

**Kaatuneitten huollon suomalainen malli:
Veljeä ei jätetä - kaatuneenakaan**

**Vaasan Suomalainen srk., Naisten lounas
23.9.2022 Ilkka Virtanen**

Sotaväen ikimuistoinen perinne: Taistelussa kaatuneet haudataan sotilashautaan taistelupaikan lähelle

- Suomen Kaarti Turkin sodassa 1877-1878, Gornyi Dubnjakin taistelu 1877
 - Paljon on kärsitty vilua ja nälkää Balkanin vuorilla taistellessa.
 - Poikia on haudattu Balkanin sanaan toiselle puolelle Tonavan.
- Ensimmäinen maailmansota: Sommen ja Verdunin sotilashautausmaat
- Toinen maailmansota: Normandian sotilashautausmaat
- Pääsääntönä myös Puolustusvoimilla Talvisodan alkaessa

Suomen kaarti Balkanilla

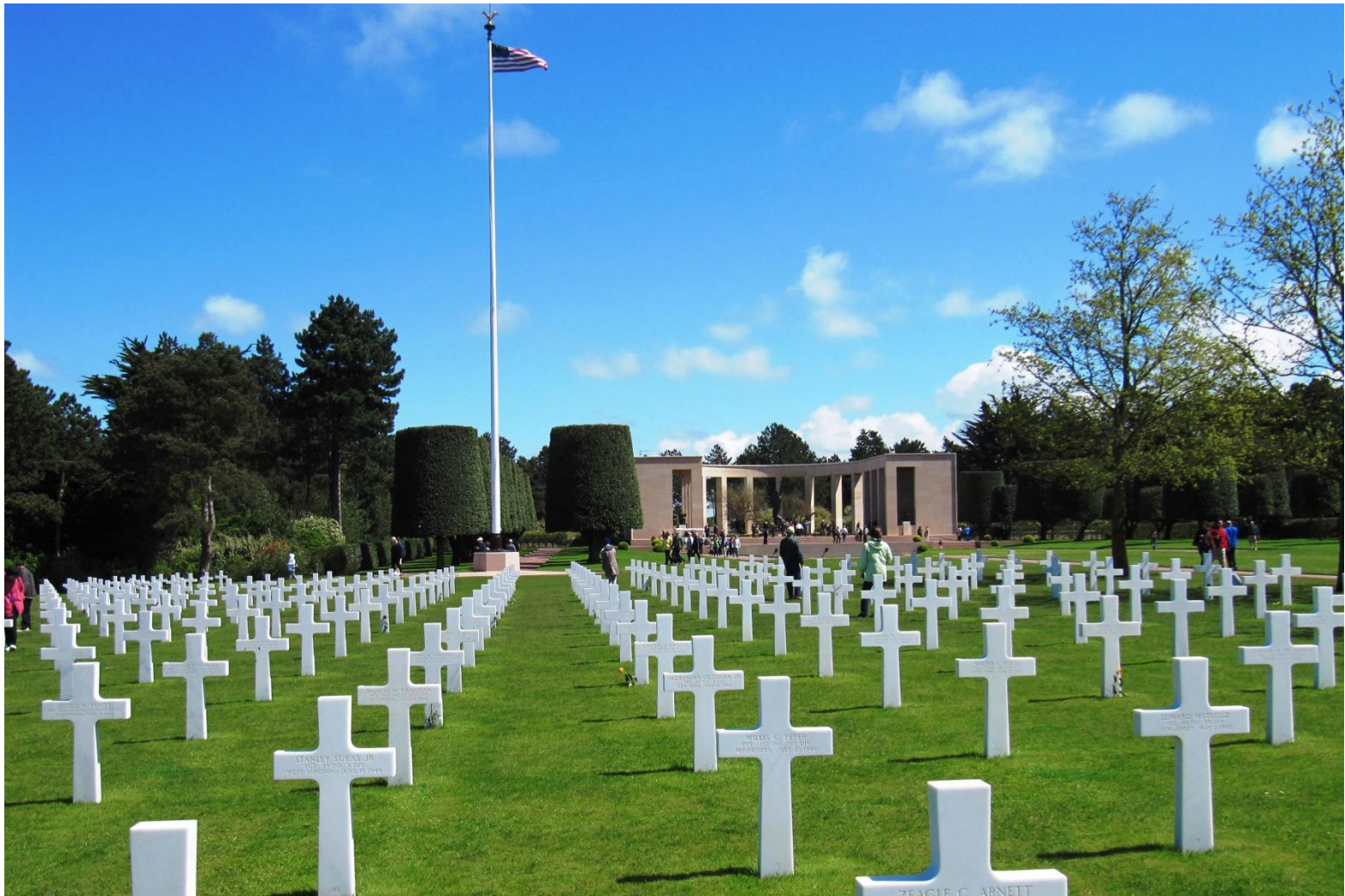
Sommen sotilashautoja

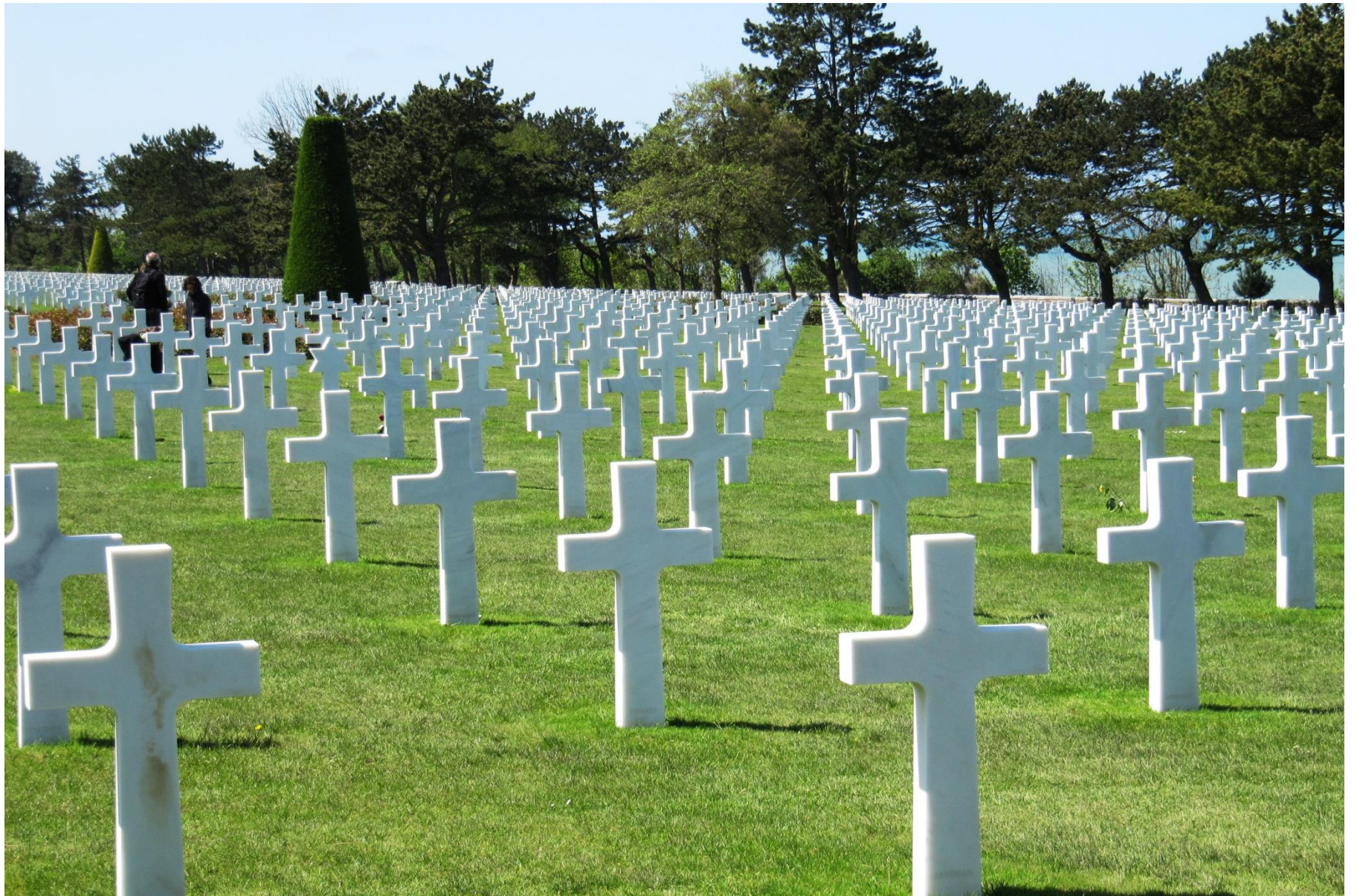

Verdunin sotilashautoja

Normandian amerikkalaisten sotilaiden hautausmaa

Suomen käymien sotien uhrit

- **Vapauskota 27.1. – 16.5.1918**
 - Kuolleita tai kadonneita 35 000; hallituksen joukot 5 000, punakaartit 26 000, ei taustatietoa 4 000
- **Talvisota 30.11.1939 – 13.3.1940**
 - Kuolleita tai kadonneita 27 000, haavoittuneita 44 000
- **Jatkosota 25.6.1941 – 8.9.1944**
 - Kuolleita tai kadonneita 63 000, haavoittuneita 158 000
- **Lapin sota 15.9.1944–25.4.1945**
 - Kuolleita 1 000, haavoittuneita 3 000
- **Sodat 1939 – 1945 yhteensä**
 - Osallistujia rintamalla 600 000 miestä ja 100 000 naista
 - Kaatui tai katosi 91 000, haavoittui 205 000
 - Siviiliuhreja 4 000, sotaleskiä 30 000, sotaorpoja 50 000

Kaatuneitten huollon toteutus

- Lähtökohta (PV) : kaatuneet haudataan taistelupaikkojen lähelle perustettaville sotilashautausmaille
- Kohtasi ankaraa vastarintaa sekä kaatuneiden omaisten että aseveljien taholta (kotikunnan multaan, veljeä ei jätetä kaatuneenakaan)
- Rinnakkaisohje (PIM): kaatuneet voidaan haudata kotipaikkakunnalleen (kuten hallituksen joukkojen kaatuneet 1918)
- Uusi ohje 16.12.1939 (PV): kaatuneet voidaan evakuoida kotiseudulleen
- 24.1.1940 kaatuneiden huollosta oma sotilaspappien johtama huoltolajinsa, perustetaan kaatuneiden evakuointikeskukset (KEK), seurakunnat järjestävät kaatuneiden haudat omiksi kokonaisuuksiksi, syntyy 630 sankarihautausmaata

SA-Kuva

Haavoittuneen kuljetusta Taipaleenjoella talvisodan aikana. (KUVA: SA-KUVA)

Juna Viipurista sotasairaalaan XII/1939

Kotiin lähdössä, Kollaa 20.7.1941

Lapin sodan uhreja, Tornio 6.11.1944

Käytännön toteutus

- Kaatuneet vainajat rintamalla puuarkkuihin, kuljetus rautateitse kotipaikkakunnalle
- Suurimmat hankaluudet
 - Sotien alku- ja loppuvaiheet suurten miestappioiden aikaa
 - Talven pakkaset ja kesän helteet
 - Pahoin vaurioituneet kaatuneet
 - Tilapäisiä kenttähautoja
- Luovutetuilla alueilla 7 kenttähautausmaata, suuri osa siirrettiin rauhan tultua syksyllä 1944 Lappeenrantaan, Luumäelle ja Joensuuhun perustettuihin hautausmaihin
- 10 000 sotilaan kohtalo jäi sodan päättyessä epävarmaksi

Sankarihautausmaat

- Sankarihautausmaita (1939-1945 sodat) 630, lisäksi 1918 sodan hautausmaita, seurakunnat hoitavat
 - Nimekkäiden arkkitehtien suunnittelemaa
 - Muistomerkit edustavat merkittävää kuvanveistotaidetta
 - Huomionosoitusten kohteena: Kansallinen veteraanipäivä, Kaatuneiden muistopäivä, PV:n lippujuhlapäivä, Itsenäisyyspäivä, jouluaatto
 - Kaatuneiden Muistosäätiöltä aloite hautausmaiden varustamiseksi yhtenäisin informaatio- ja muistotauluin, Vaasassa toteutettu maanpuolustusjärjestöjen toimesta

**VAASAN VANHAN HAUTAUSMAAN
SANKARIHAUDAT
HJÄLTEGRAVARNA PÅ VASA GAMLA
BEGRAVNINGSPÅS
1918**

59 Sankarihaudaa – 59 st Hjältegravar

Minstomerkki ja haudaa-alue
Arkkittehti ARTTURI ORTELA, 1920

Minnesmärke och begravningsområde
Arkitekt ARTTURI ORTELA, 1920

VAASAN VANHAN HAUTAUSMAAN
SANKARIHAUDAT

HJÄLTEGRAVARNA PÅ VASA GAMLA
BEGRAVNINGSPLATS

1939 – 1944

381 Sankarihautaa – 381 st Hjältegravar

Muistomerkki "PYHÄ PUISTO"

Kuvanveistäjä ARMAS TIRRONEN, 1953

Minnesmärke "DEN HELIGA PARKEN"

Skulptör ARMAS TIRRONEN, 1953

Kaatuneiden kotiin tuonti jatkuu

- 10 000 sotilaan kohtalo jäi sodan päättyessä epävarmaksi
- Suomen ja Venäjän välinen sopimus v. 1992 on mahdollistanut luovutetuille alueille jääneiden kaatuneiden jäänteiden etsinnät
 - Työtä koordinoi Sotavainajien muiston vaalimisyhdistys ry
 - 2000 kaatuneen jäännökset löydetty, näistä 400 tunnistettu (DNA-varmistus)
 - Tunnistetut haudattu kotikuntien sankarihautoihin, tunnistamattomat pääosin Lappeenrantaan, osa Helsinkiin, Joensuuhun ja Kajaaniin
 - Hautajaismenot juhlat sankarihautajaiset, usein sotaväen tukemana

50 tunnistamattoman kaatuneen yhteishautaus Lappeenrannassa 19.5.2019

Siunaus kenttäpiispa Pekka Särkiön johdolla

Vainajien hautaan laskeminen neljän kadetin toimesta

Vänrikki Esko Paavilaisen sankarihautajaiset Vaasassa 31.7.2021

Pohjanmaan Maanpuolustussoittokunta (joht. kapt. Sami Salmivuori) ja Narvan marssi

Hautaanlaskemisen toimitti kenttärovasti Kari Paavilainen (siunattu poissaolevana 1944)

Pentti, Jaakko ja Matti Kivinen enonsa Esko Paavilaisen arkun äärellä

